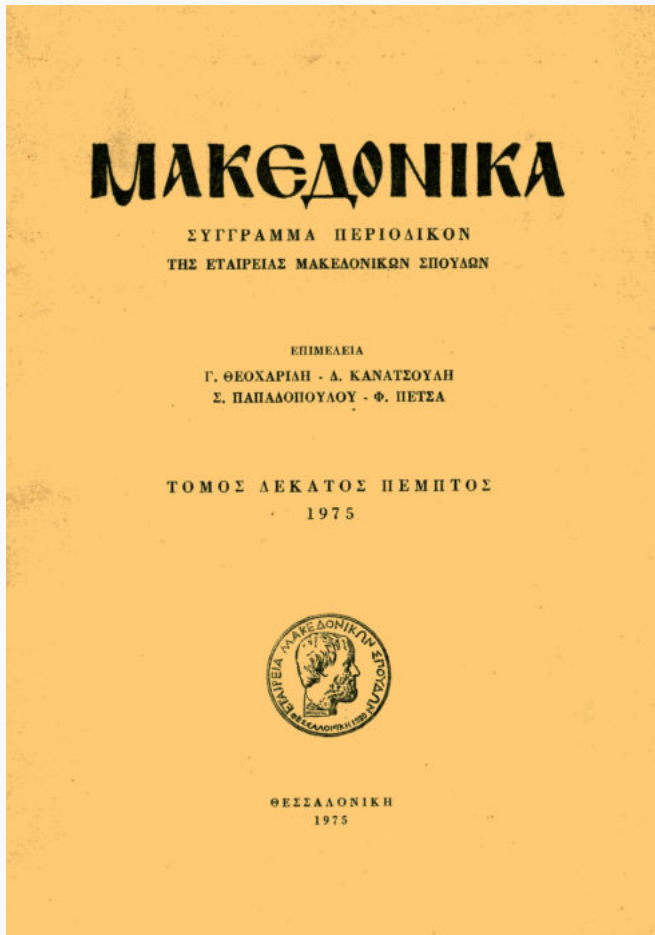

Μακεδονικά

Τόμ. 15, Αρ. 1 (1975)

Έργα Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: (διορθώσεις και προσθήκες)

Χ. Μπακιρτζής

doi: [10.12681/makedonika.615](https://doi.org/10.12681/makedonika.615)

Copyright © 2014, Χ. Μπακιρτζής

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπακιρτζής Χ. (1975). Έργα Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου: (διορθώσεις και προσθήκες). *Μακεδονικά*, 15(1), 365–367. <https://doi.org/10.12681/makedonika.615>

τμήματα τῆς πόλεως μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸ μητροπολιτικὸν μέγαρον.

Σήμερον, ὁ παναγιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης μελετᾷ σοβαρῶς τὸ ζήτημα τῆς ὁργάνωσης τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου ὡς ἰδίας ὑπηρεσίας τῆς μητροπόλεως, ἔχων ὑπ' ὄψει του σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς κρίσεις καὶ εἰσηγήσεις μου περὶ τῆς σημασίας, σκοπιμότητος καὶ ὁργάνωσης τούτου, κατόπιν διευτοῦς ἐρεύνης μου εἰς τὸ Ἀρχεῖον κατὰ τὰ ἔτη 1971-1972, μετὰ δηλαδὴ τὴν γενικὴν ταξινόμησιν τοῦ 1970, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπιστημονικὴ χρῆσις αὐτοῦ.

Συγκεκριμένως, εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς μου πρὸς τὴν μητρόπολιν¹ ἔκαμνα τὴν διαπίστωσιν ὅτι τοῦτο εἶναι ὑψίστης ἱστορικῆς καὶ ἄκρως ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς σημασίας διὰ τὴν Μακεδονίαν τοῦ 19ου αἰῶνος, καὶ ὅτι ἔνεκα τούτου καθίστατο ἐπιτακτικὴ ἡ λήψις μέτρων πρὸς πλήρως ὁργάνωσιν καὶ ἀξιοποίησιν τούτου διὰ τῆς ἐξευρέσεως εἰδικοῦ χώρου ἐγκαταστάσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ συντηρήσεως, ταξινόμησεως, καταγραφῆς καὶ ἀσφαλείας τούτου, διὰ νὰ τεθῇ κατόπιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Ἀξίζει ἐν προκειμένῳ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς, τὸ ὅποion ἐπεσήμανα καὶ εἰς τὴν ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1973 ἐπιστολήν μου, ὅτι πρὸ ἐτῶν τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τῶν Σκοπίων ἔχει ἤδη ἐπιδοθῇ εἰς τὴν συλλογὴν καὶ ἀξιοποίησιν τῶν ἀνὰ τὴν Βόρειον Μακεδονίαν ἐγκατεπαρμένων ἀρχείων ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου, ἰδίᾳ τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας.

Τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὁργανούμενον καταλλήλως, θὰ ἰδύναιτο νὰ ἀποβῇ πόλος ἑλξεως ἀρχαιῶν μονάδων ἐκ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, παλαιῶν ἐνοριῶν τῆς μητροπολιτικῆς περιφέρειας Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων περιοχῶν τῆς Μακεδονίας. Ἡ εὐχή μας εἶναι, ὅπως ὁ παναγιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἀξιόλογον τοῦτο ἔργον, λίαν ἐξυπηρετικὸν τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας τῆς μακεδονικῆς γῆς.

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΙΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΑ ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

(Διορθώσεις καὶ προσθήκες)

Ὁ δημοσιευμένος πίνακας ἔργων τοῦ Π. Παπαγεωργίου στὸ 3ο παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ «Μακεδονικά»² περιλαμβάνει: α. Τὰ 204 λήμματα, ποὺ δημοσίεψε ὁ Σ. Ψάλτης στὴν «Ἀθηνά», τόμ. 27 (1915), σελ. 190-201. β. Τὰ 15³ λήμματα τοῦ Διογ. Δέλλη, ποὺ δημοσίεψε ὁ Ἀλέξ. Λέτσας στὰ «Μακεδονικά», τόμ. 1 (1940), σελ. 536 καὶ γ. Τὰ 8 συμπληρωματικὰ λήμματα τοῦ Γ. Θεοχαρίδη.

Μερικὸς ἑλεγχος τῶν 227 συνολικὰ λημμάτων τοῦ παραρτήματος ἔδωσε τὶς ἐξῆς βασικὰ διορθώσεις.

1. Ἀπὸ 23 Μαΐου 1972, ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1973, ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου 1974 καὶ ἀπὸ 19 Δεκεμβρίου 1975.

2. Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου (*1859-†1914). Φιλολογικὸν μνημόσυνον ἐπὶ τῇ πεντηκοστῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ (Ἰανουάριος 1914-Ἰανουάριος 1964) ὁργανωθὲν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονικῆ 1964, σελ. 33-45.

3. Ὁ κατάλογος τοῦ Διογ. Δέλλη ἔχει 14 λήμματα. Τὸ 15ο προστέθηκε χωρὶς ἀξοντα ἀριθμὸ ἀπὸ τοὺς ἐκδότες τοῦ παραρτήματος (σ. 45), γιατί ἀναφερόταν μέσα στὸ κείμενο τοῦ Ἀλέξ. Λέτσα, Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου (†1914), «Μακεδονικά», τ. 1 (1940), σ. 535.

Κ α τ á λ ο γ ο ς Σ. Ψ á λ τ η. 1. 'Αριθ. 20. 'Αντί: Korrupte Sophokleische Stellen, *ἐν Berl. Philol. Wochenschrift* 7 (1887), 354, διόρθωσε: Emendationsvorschläge zu Sophokleischen Stellen, *ἐν Berl. Philol. Wochenschrift* 7 (1887), 354, 1459, 1491, 1523, 1586.

2. 'Αριθ. 29. 'Αντί: 1137, διόρθωσε: 1138.

3. 'Αριθ. 32. 'Αντί: Inschriften von Saloniki, *ἐν Berl. Philol. Wochenschrift* 9 (1889), 329, 556, 1290, 1386, διόρθωσε: 32a. Inschriften von Saloniki, *Berl. Philol. Wochenschrift* 9 (1889), σελ. 330, 1386. 32b. Neue Grabstelen aus Salonichi, *Berl. Philol. Wochenschrift* 9 (1889), σελ. 556, 587. 32γ. Neue Inschrift aus Thessalonike, *Berl. Philol. Wochenschrift* 9 (1889), σελ. 1290.

4. 'Αριθ. 43. 'Αντί: Τὸ Βυζαντινόν, διόρθωσε: Βυζαντινόν. 'Αντί: 6 'Ιουλίου, διόρθωσε: 5 'Ιουλίου.

5. 'Αριθ. 109. 'Αντί: 'Απὸ τοῦ βασιλικοῦ σεκρέτου, διόρθωσε: 'Απὸ τοῦ βασιλικοῦ σεκρέτου?

'Αντί: 109, διόρθωσε: 103 (Στὴν «'Αθηνᾶ», ὁ.π., εἶναι 103).

6. 'Αριθ. 111. 'Αντί: Von Saloniki nach Europa von Europa nach Griechenland, *ἐν Byz. Zeitschrift* 11 (1902), 103, διόρθωσε: Von Saloniki «nach Europa» von Europa «nach Griechenland», *ἐν Byz. Zeitschrift* 11 (1902), 109.

7. 'Αριθ. 112. 'Αντί: Zu Byz. Zeitschrift, 7, 507, διόρθωσε: Zu B. Z. VII, 587.

8. 'Αριθ. 114. Νά ἀφαιρεθῇ. 'Επαναλαμβάνεται ὀρθά στὸ λῆμμα ὑπ' ἀριθ. 119.

9. 'Αριθ. 126. 'Αντί: Theodor's, διόρθωσε: Theodoros.

10. 'Αριθ. 135. 'Αντί: Δύο ἐπιγραφαί, διόρθωσε: Δίου ἐπιγραφαί.

11. 'Αριθ. 140. 'Αντί: 'Ιερατικός θίασος, διόρθωσε: 'Ιερατικοὶ θίασοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Θεσσαλονίκῃ.

12. 'Αριθ. 141. 'Αντί: Νευροκοπίου ἐπιγραφαί, διόρθωσε: Νευροκόπου ἐπιγραφαί.

13. 'Αριθ. 142. 'Αντί: Μαΐου 1904, διόρθωσε: Μαΐου 1905.

Κ α τ á λ ο γ ο ς Δ ι ο γ. Δ é λ λ η.

14. 'Αριθ. 3. 'Αντί: 82, διόρθωσε: 81.

15. Χωρὶς αὐξοῦντα ἀριθμό. Στὸ τέλος τοῦ καταλόγου Δέλλη (σελ. 45 τοῦ παραρτήματος) μέσα σὲ παρενθέσεις (βλ. σημ. 2). 'Αντί: 'Αθηναίων Πολιτεία καὶ 'Αριστοτέλης, ἡ τουρκικὴ βούλλα καὶ ὁ κριτὴς Χότζας. Νέα 'Αλήθεια 1914, διόρθωσε: 'Απὸ τὰ ἀπομνημονεύματά μου. 'Απὸ τὰ περασμένα τῆς τουρκικῆς Θεσσαλονίκης. 'Ο 'Αριστοτέλης, ἡ τουρκικὴ βούλλα καὶ ὁ κριτὴς Χότζας, Νέα 'Αλήθεια 5 'Ιανουαρίου 1914.

Κ α τ á λ ο γ ο ς Γ. Θ ε ο χ α ρ í δ η.

16. 'Αριθ. 3. Συμπλήρωσε: τεῦχος 14 Νοεμβρίου 1893, σελ. 317-318.

Στις 227 γνωστὲς δημοσιεύσεις τοῦ Π. Παπαγεωργίου μποροῦν νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ ἐξῆς 21:

1. Nachrichten über wichtigere Entdeckungen. Zwei Inschriften aus Thessaloniki, *Berl. Philol. Wochenschrift* 3 (1883), σελ. 344.

2. Κλυταιμήστρα — 'Υπερμήστρα, *Berl. Philol. Wochenschrift* 6 (1886), σελ. 291, 955.

3. 'Η νέα ἐκκλησία Γεωργίου Πραγμαῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ, 'Εστία 1 'Ιανουαρίου 1889, σελ. 7-9.

4. 'Επιγραφικὰ Θεσσαλονίκης, 2., 'Αριστοτέλης 1 (1889-1890), τεῦχος 3ον, σελ. 33-4.

5. Λόγος τοῦ Γυμνασιάρχου Σεργῶν Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Φάρος τῆς Μακεδονίας 13 Μαρτίου 1891.

6. Θεσσαλονίκης πρόσφατον ἀρχαιολογικὸν εὑρημα. 'Επιταφία πλᾶξ ἀρχιερέως ἐν τῷ Μιναρὲ τῆς 'Αγίας Σοφίας, 'Εστία Εἰκονογραφημένη 21 'Ιουνίου 1892, σελ. 394-5.

7. Μακεδονικὰ ἀρχαιολογικά. Α') 'Ανάγλωφρον μετὰ Θρακικῶν ὀνομάτων, 'Εστία Εἰκονογραφημένη 7 Μαρτίου 1893, σελ. 158-9.

8. Τῆς Ἀγίας Σοφίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ τρεῖς ἀνέκδοτοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαί, Ἑστία Εἰκονογραφημένη 3 Ὀκτωβρίου 1893, σελ. 218-9.

9. Zu Theodoros Pediasimos, Byzantinische Zeitschrift 10 (1901), σελ. 425-32.

10. Zu Nikephoros Blemmydes, B. Z. X 419 (Bury), Byzantinische Zeitschrift 10 (1901), σ. 545.

11. Πότε; Ἀλήθεια 4 Ὀκτωβρίου 1903.

12. Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοποι Ἀλέξανδροι, Ἀλήθεια 20 Δεκεμβρίου 1903.

13. Θεσσαλονίκης ἐπιγραφή ἀνέκδοτος, Ἀλήθεια 31 Δεκεμβρίου 1903.

14. Zu Manasses und Italikos, Byzantinische Zeitschrift 12 (1903), σελ. 258-60.

15. Handschriftliches zu den Oracula Sibyllina, Byzantinische Zeitschrift 13 (1904), σελ. 51-2.

16. Ὁμιλία εἰς τὰς Κυριακάς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης νῦν πρῶτον ἐκδιδόμεναι μετὰ προλεγομένων ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου διακόνου τῆς ἐν Βιέννῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (βιβλιοκρισία), Byzantinische Zeitschrift 13 (1904), σελ. 494-524.

17. Zu Manasses' Hodoiporikon, B.Z. XIII p. 325 ff., Byzantinische Zeitschrift 14 (1905), σελ. 237-8.

18. Νευροκόπου ἐπιγραφή τρίτη, Ἀλήθεια 4 Σεπτεμβρίου 1906.

19. Zu den χρυσόβουλλα des Prodromos-Klosters bei Serres, Byzantinische Zeitschrift 17 (1909), σελ. 143-4.

20. Zu Konstantinos Manasses, Byzantinische Zeitschrift 17 (1909), σελ. 144.

21. Τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου Μεγάλη Κατήχησις. Βιβλίον δευτέρον, ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχαιογραφικῆς ἐπιτροπῆς, ἐν Πετροπόλει 1904 (βιβλιοκρισία), Byzantinische Zeitschrift 17 (1909), 195-200.

Οὕτε οἱ διορθώσεις ποὺ ἔγιναν, οὔτε οἱ 21 προσθήκες ἐξαντλοῦν τὸ θέμα. Κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Π. Παπαγεωργίου, πλήρης καὶ ἀκριβής, παραμένει ἀκόμη ἀνοικτός.

Χ. ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ

Σ η μ. Ἐ κ δ ο τ ὠ ν: Πόσον ὀρθὴ εἶναι ἡ τελικὴ παρατήρησις τοῦ σ., ὅτι παραμένει ἀνοικτὸν θέμα ἕνας πλήρης καὶ ἀκριβής κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Π. Παπαγεωργίου, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς:

1) Εἰς τὰ μερικῶς ὑπὸ τοῦ σ. ἐλεγχθέντα 204 λήμματα τοῦ ἐκ τῆς «Ἀθηνᾶς», τ. 27 (1915), σ. 190-201, ἀπλῶς ἀναδημοσιευθέντος εἰς τὸ 3ον Παράρτημα τῶν «Μακεδονικῶν» Καταλόγου τοῦ Σ. Ψάλλῃ ἡμποροῦν νὰ γίνουιν, ὡς παράδειγμα τῶν ἐλλείψεων του, αἱ ὁποῖαι ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν, ἐπιπροσθέτως καὶ αἱ ἐξῆς διορθώσεις:

α) Ἀριθμ. 121: Ἀντὶ Ἀθηνᾶ 14 (1903), 33, διόρθωσε: Ἀθηνᾶ 15 (1903), 33-48.

β) Ἀριθμ. 154: Ἀντὶ Ἀθηνᾶ 19 (1902), 3, διόρθωσε: Ἀθηνᾶ 20 (1907), 1-14.

γ) Ἀριθμ. 157: Ἀντὶ (Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου Σβορώνου, 1907, διόρθωσε: (Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ «Μικρασιατικοῦ Ἡμερολογίου» 1907 τῆς Ἑλένης Σ. Σβορώνου). Ἐν Σάμῳ 1907.

2) Εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ σ. προστιθεμένας 21 δημοσιεύσεις τοῦ Π. Παπαγεωργίου ἡμπορεῖ νὰ γίνη ἡ ἐξῆς προσθήκη: Ἀριθμ. 3: Πρόσθεσε: (Δημοσιεύθηκε πρῶτα στὸ «Φάρο τῆς Μακεδονίας» τῆς 13 Δεκεμβρίου 1888. Βλ. Κατάλ. Ψάλλῃ ἄρ. 30).

Ὁ Π. Παπαγεωργίου συνήθιζε νὰ ἀναγγέλλῃ διὰ δημοσιεύματος τυχὸν ἀρχαιολογικὸν εὑρημὰ του εἰς ἐφημερίδας καὶ κατόπιν νὰ ἐπανέρχεται ἐπ' αὐτοῦ διὰ δημοσιευμάτων του εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐλεγχθοῦν δημοσιεύματά του, εἰς τὰ ὁποῖα πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος.